

Om dilemmaer

Som lærere er vi tit i et dilemma. Vi kommer ustandselig i situationer med modstridende krav til vores professionalisme og retfærdighedssans, hvor logisk problemløsning ikke slår til – bl.a. fordi lærerarbejde ustandseligt kræver etisk prægede beslutninger og handlinger her og nu.

I praksis bruger vi vores intuition, der kan betegnes som en ”lynkobling” mellem vores forstand, følelser, idealer, erfaringer og forestillingsevne. Tid til refleksion får vi først *efter*, at vi har handlet. Og ofte er det først der, at det går op for os, at vi har måttet vælge mellem ”pest og kolera” – eller mellem det rigtige og ubehagelige og det nemme, men uacceptable. Denne refleksion er til gengæld vigtig. Og vil vi opbygge en større *fælles* professionalisme, er den fælles refleksion et nøgleord.

Arbejde med cases med indbyggede dilemmaer kan med fordel bruges i denne sammenhæng. Dels fordi vi herved kan udvælge særligt eksemplariske konflikter, og dels fordi vi herved lettere kan lægge distance til egne problemer, der kan være så personligt belastende, at vi ikke umiddelbart er i stand til at se det principielle i dem og lære af dem.

Dilemmaer er karakteriseret ved, at de både indeholder og udelukker hinanden. Der findes ikke enten eller-løsninger på dem. Vi må leve med dem – og leve med, at de ikke kan løses af andre. Vi må selv involvere os og er altid overladt til at vælge selv i situationen.

Dilemmaer drager os også, fordi de bringer os i nærkontakt med livets store spørgsmål. Arbejdet med dilemmaer kan herved hjælpe os med at skærpe vores bevidsthed om, hvilke værdier, vi sætter øverst. Det kan give energi og nye synsvinkler.

Samtidig kan arbejdet give os større forståelse for, at årsagerne til dilemmasituationerne både kan ligge i os selv og udenfor. Og det kan give os større forståelse for, at det er hele vores profession, der er i dilemmaer, men at det er hver enkelt af os, der bærer dem.

Arbejdet med professionsidealer og dilemmaer kan med andre ord hjælpe os med at sætte ord på det, der foregår i vores hverdag og bidrage til, at vi bedre kan leve med de mange *både-og'er* i vores erhverv, der ustandselig kræver, at vi her og nu alligevel må foretage *enten eller-valg*.

Herved kan arbejdet med dilemmaer øge erkendelsen af, at dilemmaer i særlig grad er en del af læreres professionsvilkår og hjælpe os med at lede efter nye muligheder og modvirke resignation.

Vedlagte cases er ment som inspiration. Vælg ud og supplér med lokalt relevante.

Dilemmaer fra det virkelige liv

1

S går i 8. klasse. Han har i hele sin skoletid haft ret store faglige problemer, men er her i begyndelsen af skoleåret kommet rigtig godt fra start. Du har ham i dansk og har netop ved forældresamtalen fortalt, at S gør gode fremskridt.

Faderen opfatter det som om, du endelig giver ham ret i, at hans søn faktisk er så dygtig, som han altid har syntes – eller i hvert fald ønsket. Og han spørger, hvad han så er ”værd” nu – efter karakterskalaen. I øvrigt er det første gang, klassen får karakter.

Hvis du svarer nøgternt, må svaret blive 5 – højst 6.
Hvad gør du?

2

På XX Skole har det ikke været muligt at indgå en aftale om medvirken ved forberedelse af de lærerstuderendes undervisningsopgaver. Praktiklæreren har dog stadig ansvaret for, at undervisningen i hendes klasser gennemføres efter de gældende regler.

Der er ikke flere vejledningstimer tilbage. Skolelederen kommer en dag og fortæller, at klassens forældreråd har henvendt sig med en klage. Undervisningen i 3.b., der forestås af en lærerstuderende i skoleperioden, ligger på et alt for højt niveau.

Hvad siger du til forældrerådet, til skolelederen og til den lærerstuderende?

3

NN Skolen understreger i sine generelle retningslinier til forældrene, at den lægger stor vægt på et aktivt samspil mellem skole og hjem, hvor forældrene forventes at tage medansvar for samarbejdets kvalitet.

På skolen har man imidlertid også efter et par uheldige episoder sat fokus på tavshedspligten. Ledelsen har indskærpet, at oplysninger, som lærere får af forældre og elever om hjemmenes og elevernes sociale situation (naturligvis) ikke må videregives til andre elever eller forældre, hvis de på nogen måde kan krænke privatlivets fred. Undtagelser kræver skriftlig tilladelse fra hjemmet.

A er en elev, der giver de andre elever mange problemer i det daglige, og du har som klasselærer fået indblik i A's konfliktfyldte familiebaggrund. Han tisser i bukserne og er sky over for voksenkontakt - bl.a. på grund af angst for tæv.

Nu spørger en række forældre til andre elever i klassen ved forældresamtaler om *deres* barns forhold til A, fordi de har hørt om eller oplevet ubehagelige episoder med ham.

Forældrene spørger nu dig om, hvad der er galt og beder om gode råd.
Hvad svarer du?

4

HH Skole har netop haft problemet med mobning oppe til diskussion på en pædagogisk dag, og der har været enighed om, at problemet er uacceptabelt stort. En ekstraordinær indsats må gøres.

En gårdvagt ser en dag på afstand, at en gruppe elever samler sig om én af eleverne. Det, der foregår, ligner umiskendeligt mobning. Gårdvagten kan også se, at et par af deltagerne er dem, der har "magten" i hans egen klasse. Han er klasselærer for dem.

Lærerne i teamet om klassen har netop for nylig talt om, hvor slemme lige præcis de to drenge er til at vende deres aggressioner mod lærerne, når de ikke kan komme til at rette dem mod deres kammerater. Gårdvagten går stille sin vej.

Fra et vindue har et par af hans kolleger tilfældigvis kunnet følge forløbet. De kender den klasse, der er tale om, og ved, at læreren for tiden er ret rystet i forbindelse med personlige problemer.

Du er én af kollegerne.
Hvad gør du?

5

På TT Skole prioriterer man demokratiet højt. Eleverne skal opdrages til værdsætte demokratiske værdier og spilleregler. Der har været en del problemer med H, som går i 7. klasse. Forældrene til mange af de øvrige elever har klaget over, at klassen fungerer dårligt og påtalt en for svag indsats fra den kvindelige klasselærer.

Sagen er alvorlig og til sidst beslutter skoledelen sig til at flytte eleven til en parallelklasse, en velfungerende klasse med en mandlig, meget dygtig klasselærer.

Her forlanger toneangivende elever nu, at de vil have indflydelse på beslutningen. De vil have, at klassen skal være med til at bestemme, om de vil have H over. Og de foreslår, at diskussionen skal munde ud i en afstemning om det.

Du er den mandlige klasselærer. Hvad siger du til eleverne?
Du er skoleleder. Hvad siger du?

6

F er relativt nyansat lærer ved KK Skole. Som klasselærer har hun har haft let ved at vinde elevernes fortrolighed i sin femteklasse, og de fortæller hende alskens ting om deres liv - og om de andre lærere. Blandt andet fortæller de om, hvordan lærer O håner nogle af eleverne. Hun har selv på afstand oplevet et par episoder på gangene, hvor O har været umådeligt vrissen.

Der er nu også fra forældreside begyndt at komme spørgsmål til F, om børnene ikke kan få en anden lærer i det pågældende fag. Forældrene udtrykker også tvivl om, hvorvidt børnene får lært nok hos ham.

F er i sit stille sind overbevist om, at O ikke orker at være lærer mere.
Hvad skal hun gøre?

7

På HH skole, der har mange elever, hvis forældre ikke er født i Danmark, har de gjort meget ud af at forklare, at faget kristendomsundervisning ikke er forkyndende. Lærerne har lagt et stort arbejde i at sætte kristendommen i forhold til andre religioner - og filosofi. Stort set alle elever deltager da også i timerne, som de finder vedkommende og spændende.

Pigen M må imidlertid ikke deltage. Hun er fritaget for faget efter forældrenes ansøgning. En morgen møder hun alligevel klokken otte og vil gerne med ind til kristendomstimen.

Du er læreren.
Hvad gør du?

8

På XX Skole er der i 2007 efterhånden blevet ansat en del lærere med en læreruddannelse efter 97-loven med 4 linjefag. De forventer, at de udelukkende skal undervise i deres linjefag, og skolebestyrelsen har støttet denne opfattelse ved at vedtage et princip om, at det skal tilstræbes, at alle klasser så vidt muligt får en linjefagsuddannet lærer i de enkelte fag.

Det har i stigende grad kompliceret fagfordelingen og teamdannelserne, og det har medført, at lærere med en ældre læreruddannelse tvinges til at være mere fleksible end vanligt, idet de – som det hedder sig – jo er uddannet i en periode, hvor man blev uddannet til at undervise i alle fag.

Den spændte situation er anledning til, at pædagogisk råd og samarbejdsudvalget skal drøfte problemet.

Hvad bør der gøres i denne situation?